

Можехме, отъ наша страна, да попитаме кои сж моралнитѣ сили и нужнитѣ елѣменти, съ които разполага турското меншество, за да управлява българитѣ — народъ отъ най-трудолюбивитѣ и прѣданъ на миролюбивия напрѣдъкъ.

Безспорно е, че отъ точка зрѣния на труда, на икономията, на учението, на търговскитѣ прѣдприятия, на напрѣдничавитѣ стремения, на промишления духъ, на привързаностъ къмъ обществения редъ, българитѣ, въпрѣки всички тѣхни и минали, и сегашни теглила, стоятъ безсравнено по-горѣ отъ турцитѣ, на които едничкото прѣвъзходство върху българитѣ е, че тѣ сж господствуещето племе. Стига човѣкъ да иде да посѣти едно българско село и едно турско село, и разликата, която отбѣлѣзваме, ще изпъкне веднага прѣдъ очитѣ му. Земледѣлието — основа на благосъстоянието за всѣко общество — е почти изключително въ ржцѣтѣ на българитѣ. Твърдѣ малцина сж българитѣ, които да не притежаватъ въ своя собственостъ единъ кжсъ земя, грижливо поливана отъ пота на челото му. Тия кжсове земя могли би така да произведатъ четири пжти повече отъ това, което днесъ произвождатъ, ако имаше въ България една добра администрация, ако обществената безопасностъ не бѣше празна дума, ако пжтищата за прѣнасяне и съобщение не оставаха постоянно въ проекти, ако сжществуваше дѣйствително правосудие, ако злоупотрѣбенията не бѣха всѣкога на дневенъ редъ, ако най-послѣ системата на десетъка и другитѣ даждия не смазваха бѣдния български селянинъ.

Земитѣ, които държатъ нѣколко турски *бейове*, се зиматъ и обработватъ и тѣ пакъ отъ българи. Тия бейове живѣятъ и се обогатяватъ отъ труда на българитѣ, за това обаче тѣ ги възнаграждаватъ съ бѣдствия и теглила.

Българитѣ тѣй сжщо се занимаватъ усърдно и грижливо и съ скотовѣдството. Мнозина отъ тѣхъ притежаватъ стада овце, волове, биволи, коне, свине, съ които търгуватъ било вътрѣ въ империята, било вънъ отъ нея. Башибозуцитѣ и черкезитѣ караха тазъ година голѣмо число отъ таквизъ стада, но отъ това турцитѣ нѣма да станатъ по-богати.

Турцитѣ нѣматъ ни понятие за търговия. Ако по нѣкогажъ се срѣщне — случай твърдѣ рѣдкъ — нѣкой турчинъ търговецъ, може да се каже 99 на 100, че той е съдружникъ на нѣкой християнинъ. Българитѣ напротивъ се прѣдаватъ съ ревностъ на търговията и се отличаватъ по своя положителенъ духъ и по